

სალიტერატურო და სამეცნიერო ნახაზებიანი გაზეთი გამოდის ყოველ კვირას ღამს

№ 25

ი ვ ნ ი ს ი 9 1896 წ.

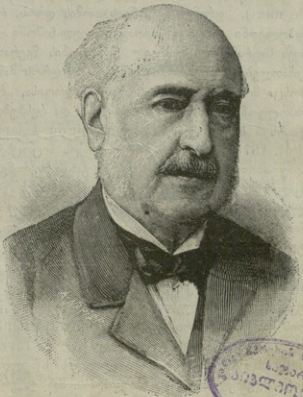
№ 25

შინაარსი: განცხადება.— ეულ სიმონი, გ. წ.— ისა.— სხვა-და-სხვა ამბები.— სასურველად ამაღლები.— ზვიარ გადმოცემანი. მეორე ამბავი, ზემო იმერეთში შეკრებილი და ჩაწერილი გ. წერეთლის მიერ.— * დეესი (ა. ჰელმუცივიდან) გ. მუსხიშვილისა.— გლადაჯორები, ა.— სი.— ნობლიოგრაფიული შენიშვნები ფ. მ.— ისა.— ნუშო (შემდგტი) გ. ბაროვისა.— სახეპრო გა-სართობი.— განცხადებები.—

მათი უფეტესოესი იმპერატორებითი უმაღლეს-სობათა დიდი მთავრინა მხანია ალმასანდრას ასუ-ლისა და დიდი მთავრის ალმასანდრა მისხილის ძის მფარელობათა ქვეშე მყოფი ქუთაისის გუბერნიის ცენტრალური კომიტეტი წყალ დიდობისაგან და დიდ თოვლობისაგან დაზარალებულთა შემწეობის აღმოსაჩენათ, ამით აცხადებს, რომ ფული და ნიეთები დაზარალებულთა სასარგებლოთ მიიღება კომიტეტის თავმჯდომარის, ქუთაისის გუბერნიის თავდა-აზნაურთა წინამძღოლის, თ. ს. გ. წერეთლის სახელობაზე.

(3-1)

ეულ სიმონი.

ეულ სიმონი.

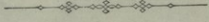
მ დღებში დეპუტით მოგვივიდა ამბავი, რომ ერთი სახელ განთქმული საფრანგეთის მო-ღვაწე ეულ სიმონი გადაცელილა. ეულ სამონი იყო წარჩინებული საფრანგეთის ფილოსოფოსი და გამოჩენილი სახელმწიფო მოხელე. დაიბადა 1814 წელს ლორიანის ქალაქში. 1835

წელს ფილოსოფიის პროფესორის თანაშემწეთ დანი-
შნეს ნორმალურ სკოლაში, ხოლო 1839 წელს ფი-
ლოსოფიის კუხუნიის ალაგი დაიჭირა სობრანის უმა-
ღლეს სასწავლებელში. ამ დროებში იმან დაწერა
რამდენიმე ფილოსოფიური თხზულებანი, სხვათა შო-
რის შესანიშნავია მისი თხზულება „ისტორია ალექ-
სანდრიის საფილოსოფოსო სკოლისა“ (Histoire de
l'école d'Alexandrie, ორი ტომი). 1848 წ. ის ამოიჩ-
ჩიეს დეპუტატთ, რომელიც მიეკვდლა ზომიერ რეს-
პუბლიკელთა პარტიას. როცა ნაპოლეონ მესამე არე-
ულობა მოახდინა და რესპუბლიკა დასკა, ჟულ სი-
მონმა უარს თქვა ფიცის მიღებაზე და ამისგანა განა-
ძვეეს სობრანის სკოლიდან და წაართვეს პროფესო-
რობა. ამ დროებში მან დაწერა ნაპოლეონ მესამის
წინააღმდეგ თხზულებანი: „მოვალეობა“ (le Devoir),
„თავისუფლება“ (la Liberté) და „სინდისის თავი-
სუფლება“ (la Liberté de conscience). ბოლოს იმან
გამოსცა ღრმათ გულში ჩამბეჭდავი თხზულება მუშა-
ქალთა უმწიფო მდგომარეობაზე, სახელათ: „მუშა დე-
დაკანნი“ (l'Ouvrière). 1869 წელს ის აირჩიეს სა-
ფრანგეთში, როგორც ნაპოლეონის წეს-წყობილების
შებნძოლი დეპუტატი, რომელმაც დიდი სახელმწიფო
ნიჭიერება გამოიჩინა მუშა-ხალხის სწავლა განათლე-
ბის დაარსებით და სახელმწიფო მეურნეობაში საუ-
კეთესო ზომების აღმოჩენით. ამ დროებში იმან და-
წერა „უფასო განათლება ხალხისა“ (l'École), „მუშ-
შობა“ (le Travail), „რადიკალური პოლიტიკა“
(la Politique radicale), სხედილით დასჯა (la Peine
de mort). ფრანკო-გერმანიის ომის დროს, როცა
ნაპოლეონი ტახტიდან ჩამოავდეს, ჟულ სიმონი აღირ-
ჩიეს საფრანგეთის დამკველ მთავრობის წევრათ და
განათლების მინისტრობა მიანდეს. ამ დროს მან გა-
მოსცა მოგონება 4 სექტემბრისა, იმდროისა, როცა
ნაპოლეონის დინასტია გადააყენეს და რესპუბლიკა
დაარსდა საფრანგეთში (le Souvenir du 4 septembre).
1875 წელს ის ამ. ირჩიეს თავის სიკოცხლემში
სამუდამით სენატორათ და ღირსი გახდა საფრანგეთის
აქადემიის წევრობისაც. 1879 წელს აქეთ ის წინაა-
ღულდა ფერის მიერ გამოცემული რადიკალური გა-
ნათლების კანონს და საზოგადოთ დამნაშავეთა პა-
ტიცების კანონს (აწნისტიას). 1890 წელს ის იყო
საფრანგეთის წარმომადგენელთა ბერლინში რომ
მუშათა-შეწვევის კრება მოხდა, იმის ხმაობაზე. მის
უკანასკნელ თხზულებათა შორის შესანიშნავია „ტიე-
რის გამგეობა“ ორი ტომი (le Gouvernement de
M. Thiers), „წიგნი პაწია მოქალაქისა“ (le Livre du
petit citoyen). ეს წიგნი პოლიტიკის სწავლის სა-
ხელ-მძღვანელოთ უნდა ჩითვალს. მან დაწერა აგ-
რეთვე ფილოსოფიის კუხუნიის ცხოვრება, და „მე-

ოც საუკუნის ქალები“ (la Femme du XX. siècle)
და მრავალი წერილმანი თხზულებები. ჟულ სიმონის
თავის მოღვეწობით ირჩესხდა საუკეთესო საფრანგე-
თის მამულის შვალათ მეცნიარმეტ საუკუნეში.

გ. წ-ა.

სხვა-და-სხვა ამბები.

წელს თფილისის პირველ გიმნაზიაში სწავლა
დაამთავრეს სულ 37 ყმაწვილმა, ამთში
ქართველია ოთხი: იო. ავალიშვილი, ვე. ინ-
ლაფეი, მიხ. კონიევი, პ. მეფისოვი, მეორე გიმნაზია-
ში სწავლა დაამთავრეს სულ 23-მა; ამთში ქართვე-
ლებია ხუთი: გ. ქართველიშვილი, ქაიხ. ყიფიანი, მ.
ფაველნივი, მ. ჰეკაქაძე და მიხ. ნანაბაშვილი. მესამე
გიმნაზიაში სულ 14 ყმაწვილს გაუთავებია, იმათში
4 ქართველია: სამ. დიდიძე, გ. ლომაური, ნ. ხახუ-
ტაშვილი და მიხ. ერისთავი. სამივე გიმნაზიაში წელს
სწავლა დაამთავრებია 13 ქართველს.

ალექსანდრეს საოსტატო ინსტიტუტში წელს
სწავლა დაასრულა სულ 19 კაცმა, ამთში 7 ქარ-
თველია: ნ. ჯომარჯიძე, რომელმაც მიიღო ვერცხ-
ლის მედალი, ა. მირიანაშვილი, ზ. ფაველნიშვილი,
ს. თულაშვილი, ა. ბაქრაძე, გ. ჭყონია და ვ. თუ-
ღაშვილი.

თფილისის კადეტის კორპუსში კურსი შესრუ-
ლა პირველი ხარისხით 35 ყმაწვილმა; მათში 5 ქარ-
თველია: კან. ავალიშვილი (მიდის ნიკოლაევის კა-
დელერიის სასწავლებელში), ელ. მღვიანი (ელთავე-
ტორაღის კავალერიის სასწავლებელში), ირ. მესხი-
ცივი (ალექსანდროვის სასწავლებელში), მიხ. თუშ-
ნოე. (მიხაილოვსკის არტილერიის სასწავლებელში)
და ნიკ. ფურაქაძე, რომელიც მიდის მაღალ ტენზო-
კურ სასწავლებელში.

თფილისის სასულიერო სემინარიაში წელს სწავ-
ლა დაამთავრებია სულ 37 კაცს, იმათში ჩვეულებ-
რივ უმეტესობას ქართველები შეადგენენ: ჯამბ. ჯა-
ფარიძე, ჯოხტაბერიძე, ინგოროყვა, ქაფეიაძე, ზ.

სტეფანე, ლ. სტეფანე, პარასკევიშვილი, ფხვალაძე, თალაკვაძე, თიხაძე, ხუროზიშვილი, აბაშიძე, დოთაძე, დეიძე, კუბანიშვილი, სახოკია, ხუციშვილი, ცინცაძე, ჩავულოვი, ჩინჩალაძე, შენგელაია, შიუკაშვილი, შუბლაძე, გ. ედილოვი და ე. ედილოვი.

წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების სასარგებლოთ ორ თიხათვის გამართულმა ლატარიაში, ადრის გამო მოსალოდნელი შემოსავალი არ მოიტანა. ხარჯ გარეთ დარჩა მხოლოდ ასი თუმანი; თუმცა კვლავინდელზე, მოსაგები ნივთები და ბალის ჩირაღდანი უკეთ იყო მოწყობილი. ელენე-ქუხილმა ხალხი გაჟანტა.

რადგან ათი წელიწადი შესრულდა, რაც ყოველ წლივ კნ. ო. თ. ჭეჭავაძის მითავეობს ლატარიის გამართვას წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების სასარგებლოთ, ამიტომ ქართველ ქალებმა ამ საზღაპის სახარტეს მას შეენიერი გულის ქინძისთავი, აღბომი და აღრესი უღრმესი მადლობისა.

წ იენისს, შუადღის პირველ საათზე მოხდა მკვლელობა ადგილობრივი სინოდალური კანტორის წევრის, ქებათა-ხევის მონასტრის წინამძღვრის არქიმ. ნიკოლოზისა (ერობაში სიმონოვი). განსვენებული იყო 58 წლის, წინეთ მსახურებდა ბლაღოჩინათ დ. ბორჯომში. მკვლელია სტეფანე კალმახელიძე, 40 წლისა, პრიხედნიკი სოფ. ბერშოეთის ეკლესიისა, გორის მაზრაში. 1886 წლამდის ის იყო მღვდლათ სოფ. ახალდაბაში, გორის მაზრაში, მაგრამ სხვადასხვა დანაშაულობის და ცუდი ყოფაქცევისათვის მღვდლობა ჩამოერთვა. ხუთი ღლის წინეთ ის ჩამოვიდა თფილისში შემწეობის სათხოვნელათ, რისთვისაც მან შეიტანა თხოვნა სინოდალურ კანტორაში, ამასთანავე ხშირათ მიუმართავს ამავე თხოვნით არქ. ნიკოლოზისათვის. წ იენისს კალმახელიძე არქ. ნიკოლოზის მოლოდინში, იჯდა კანტორის კიბეზე, როდესაც არქ. ნიკოლოზი შედგა კიბეზე, მკვლელი მივიდა მასთან და შემწეობას თხოვედა რაზედაც არქ. ნიკოლოზმა უპასუხა, რომ თქვენ თხოვნას გვეგრძნეთო და ფულზე უი უარი უთხრა. მაშინ კალმახელიძე მივიარა დანით არქიმანდრიტთან და დაჭრა ორ ალავას: ერთი მარჯვენა გვერდში და მეორე მუცელში. არქ. ნიკოლოზი ერთი საათის განმავლობაში გარდაიცვალა. მკვლელო, მაშინვე დაატყვევეს.

განსვენებულ არქ. ნიკოლოზი დაჯილდოვებული იყო რამდენიმე ორდენებით. როგორც ამბობენ, სხვათა შორის, ისიც ითვლებოდა კანდიდატთ იმერეთის საეპისკოპოზო კათედრაზე.

პეტერბურგის სამმართველო სასხატერო აკადემიის მოწაფეს თარხნიშვილს გამოუგზავნია თავის გაკეთებული გამრიგელ ეპისკოპოსის ბიუსტი, ბიუსტი სუფთათა და კრგათ არის გამოყვანილი.

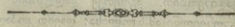
ამ დღეებში რედაქციას მოუვიდა შემდეგი გამოცემანი:

- 1) ოქროს მოყვარულები, მოთხ. ცშოაკსი, გად-მოთარგ. ელენე წერეთლის მიერ, გამ. წერა-კითხვის საზოგ. № 27. გვ. 65, ფ. 15 კაპ.
- 2) ზენი ქვეუნიის რანდი, მოთხრ. გენატე ინ-გოროყვისი (ნინოშვილისა), ბათომი, 1896 წ. გვ. 125, ფ. 20 კაპ.
- 3) ცხენის წურსელი, მოთხრ. ჩენი გლენების ცხოვრებიდან კ. ხევის-უზნელისა, იენე როსტომაშვილის გამოცემა, № 11, გვ. 49, ფ. 15 კაპ.
- 4) მაჭაძე და მისი რუჟული, დ. ზარაფაშვილისა, იენე როსტომაშვილის გამოცემა, № 12 გვ. 32, ფ. 15 კაპ.

ბატონო რედაქტორო

წარსულ წელს მან მარჯოს სანუბლიძემ ირავლის ფონდის სასარგებლოთ შეკრება წყნ შორის ფული სულ 23 მან., რომელიც მას უკლებლათ უნდა გადაეცა ჩვეულისა რედაქციამ და ხელის მომწერლების ხაც უნდა გამოეცხადებია; მაგრამ მან გადასცა რედაქციას მხოლოდ 9 მან. და 60 კაპიკი. ამისთვის ვთხოვთ მან მარჯოს სანუბლიძეს დანახენი ფულიც 13 მან. და 40 კაპ. წარმოადგინოს რედაქციაში ირავლის ფონდის მისამატებლათ. სხვათა შორის წყნე სკლის მომწერნი იმ ფონდის შესადგენათ არ ვუთხოვდართ გამოცხადებული და არც წყნმიერ გამოდებული შექმნილობა ყოფილა იმ სათაში მოსენეული. ა.ხ. ნ. კორჯანია, ად. აიშვილი, ანტ. ფრსკვალი, ფ. ოსტაშვილი, გ. მღებრაძე, გ. შუჭინძელი, გ. ოდაშვილი, ბ. პეტრეული, შ. ისაგაძე, სუამაძე, რ. ანუთინოვი.

საყურადღებო ამბები.

ქ. აწერა (ქუთ. მახრა). ავტო მისი ვათავდა და ჩვენსენ ხენათესა კიდევ არ მოათავებულა; ზოგიერთ მუშა კაცს სრულებით არ უხვლია ხელი ჰირანხელისათვის; მუდამ დღე წვიმს, რაც დაითესა ისიც არ ამოსულა ჯერ, ჩაღმა მიწაში და ქიანქველების საზრდოთ ვადაქცა. ამ საზოგადოებაში მეტათ განზირებულა ქურდობა ცხენების და სხვა შინაური საქონლისა. სამი-ოთხი თვის განმავლობაში 12 ცხენი დაკარგა აქ და წერილები საქონელი კიდევ სხვაა. საზოგადოებას ჰყავდა შენიშნული ჯერ-ჯერობით ერთი პირი, მცხოვრები ამავე საზოგადოებაში, რომელიც ხელს უწყობდა ქურდობას; კიდევ დასახელეს ეს კაცი, — თუ აქას გადაცემთ დასაჯულათ მთავრობას, მაშინ სხვებიც დაშინდებიანო, გაიძახადა უმეტესობა. საზოგადოება თანახმა გახდა ამგვარი აზრისა; შეაყენეს განაჩენი და შეუდგენ ხელის მოწერას; ამ დროს გაუჩნდა ქურდს შემწეთ ოთხი კაცი, რომლებმაც იპოვენი იყბედეს ხალხში, რომ ბოლოს ექვსასი კომლის მაგიერ განაჩენზე მოაწერეს ხელი მხოლოდ 170-მა; ამის განაჩენი ძალაში არ შევიდა და კრება დაიშალა. ხალხი მიდიდა სახლში და გაიძახოდა: „ვათეთრდა ქურდიო“. ამგვარი სოფლის „ადეოკატები“ ბევრი არიან ჩვენში, რომლებს წყალობით თამამათ დანაჯარობდენ ქურდები შესანიშნავია ის ქურდობა, რომელიც მოხდა ს. სამტრედიის წმ. გიორგის ეკლესიაში წირვის დროს: 23 აბრილს, სამტრედიის დღესასწაულდონ წმ. გიორგის დღეობას; ამ დღეს ეკლესია გაქვდილა იყო მლოცველებით, მაგრამ ქურდმა აქას არაუფრთ მაქცია ჟურადლებს; რადესაც მნათე შევიდა საყურადღებოში სანთლების ასანთებათ, იდროვა ქურდმა და რაც სანთლის ფულები ეწყა სასანთლე მაგიდაზე ყველა აკრიფა, ჯიბეში ჩაიყარა და გაძერა გარეთ. მაშინვე გაუგეს, მოასწერეს ეკლესიის ცხრაში და ჯიბიდან ამოუღეს რამდენიმე ნაპარავი გროშები. 20 წელიწადი სრულდება რაც აქ არსებობს ერთ-კლასიანი სამონისტრო სასწავლებელი. ბევრი არიან ჩვენში, რომლებმაც პირიელ დაწყებითი სწავლა ამ სასწავლებელში მიიღეს და ამით ობილეს თვალები; ზოგნი ახლა სამსახურში იმყოფებიან და კარვ ჯამაგარებსაც იღებენ. ამ ყმათ ხსენებულ შკოლას მთავრობა 200 მანეთით შეეწია მღვ. წ. შანიძის და გერ. კობალეიშვილის მეცადინეობით. აგრეთვე მადლობის ღირსნი არიან მზრუნველნი ამ სკოლისა: დავით კობალეიშვილ

ლი, რომელმაც სასწავლებელს მიაშენა ერთი კარგი ოთახი წიგნთ-საკვებისათვის, და დაუკეთა შკოლას ჟურნალი „შკოლის მიმოხილვა“; იელ. ხეთერლო, რომელმაც დაუკეთა ამ წელში სკოლას „ჯეფილი“ და ილ. კობალეიშვილი, რომელმაც შემოსწორა სახალხო წიგნთ-საკვებისათვის ორმოცო სხვა-და-სხვა ქართული წიგნები და სხვა მზრვიაც ალგეიტქვა შემწეობა.

დალო პზვანელი.

* *

გუჯაუთი (სუბუშის ოლქი). მართალია, გუჯაუთის მახრა ყოველთვის ცნობილი იყო სუბუშის ოლქის ერთ მოუსენენარ კუბნეთ, მაგრამ, სამწუხაროთ, ამ არასრულად აე-კაცობა, ქურდობა, კაცის კვლა და სხვა ბოროტ მოქმედებას იმ ზომამდის არ მიუჭრებია, როგორც ახლა. ქურდობა, რომელიც შეადგენს უპირველეს ხელობას აქაურ მკვიდრთა უმრავლესი ნაწილისას, დღეს ისე გაძლიერებულია, რომ ვისაც სურს თავისი ოჯლით ირჩინოს თავი, ის ყველ ღონისძიებას მოკლებულია, რადგანაც მას პირუტყვის არააღეს არ შეარჩენენ. მაგრამ ამას ვინ ჩივის: 1893 წელიდან, აქ ისე გაძლიერდა კაცის ეწლა, რომ თითქმის არ გაივლის ისე დღე, რომ რამდენსავე სოფელში კაცი არ მოკლან. ერთ აქაურ საზოგადოებაში (ოთარაში), ერთი წლის განმავლობაში (1895 წ.) მოუკლავთ ოცამდე კაცი; აქ ისეთი უზომოა შიშია, რომ, მცხოვრებნი, შელამბა თუ არა, ჩაიკეზავენ კარს თავიანთ ქონებისას და მცხოვრებლებს ცეცხლი რომ წაეკიდოს ვერ ბედავენ მისაშველებლათ გამოსვლას. აქაური ძველი კაცები ამბობენ, რომ ამნაირი უხედურება აფხაზეთს ჯერ არ წყეაო. ამ უხედურების უმთავრეს მიზეზს შეადგენს ის, რომ აქ რამდენიმე დამნაშავე კაცი მთავრობას ეძლევა და სოფლებში კი დაღიან საავაჯაოთ; ამით ემატებათ სხვებიც და ერთათ ესენი შეადგენენ ავანათობრბს, რომელიც შიშის ზარს გერას მცხოვრებლებს. მახრის უფროსი, ბ. ჩიქოვანი, ძალიან გულმოდგინეთ მეცადინეობს აე-კაცობის წინააღმდეგ; მაგრამ, სამწუხაროთ, ვერაფერს ვერ გახდა ჯერ-ჯერობით. ამ ორი კვირის წინეთ, მან ჩამოიარა მისდამარწმუნებელი მახრა და, ყველა სოფლებში მავანობისებთ აარჩევია მალალი წოდების პირნი, ე. ი. თავდაზნაურობა, იმ განზრახებით, რომ იმით მეცადინეობით უფრო შეიძლება აე-კაცობის მოსპობა. ეს აზრი ბ. ჩიქოვანისა, ჩვენი ფიქრით, არ უნდა დამჩეს სრულათ უნაყოფოთ, რადგან აქ თავდაზნაურობა გავლენიანი ხალხია.

მან.

* *

ს. წყვა. (შორაანის მახრა) არა ეგონებ რომ ისეთი შევიწროებულნი სოფელი იყოს სადმე ქვეყანაზე უგზობრით, როგორც შევიწროებული და ვაჭირებულა სოფელი წვეა. ამ სოფლის ღარიბი გლეხები თითქმის ნახევარი წლის სარჩოს ვხადებან ზესტაფორიდან და ძირულიდან. წრევანდელმა წყალდილობამ წვეელებს მიდინარე ძირულაზე ხიდი წაართვა, სახელმწიფო გზა-ტყევილი ზესტაფორიდან რამდენსამე ალაგას წყალმა წაახდინა და ამით ზესტაფორსა და წვეას შუა მიმოსვლა შეწყდა. გზა ისე კოტახეა წამხდარი, რომ ერთ კვირაში ადვილათ შესაძლებელია მისი გაკეთება. რაც ადგილობრივ მცხოვრებთათვის აუცილებელ საჭიროებას შეადგენს გაკეთება მით უფრო საჭიროა, რომ კვირიკობის თვეს წვეაში საზოგადოთ ბაზრობა იციან, სადაც ვაჭრებიან თბილისის, გორის, ქუთაისის და ბათუმის ვაჭრები, რომლებსაც მოაქვთ რამდენიმე ათასი ფული საჭიროები; საიდან უნდა მოიტანონ ეს უკანასკნელი თუ გზა გაკეთებული არ იქნება.

ჭარის სოფლის მს. ტერ. განქილაქ.

* *

ს. წყალტუბო (ქუთ. მახრა). ვინც უნდა აიღოთ: კაცისი თქო, თუ შორიდან მოსული უტხოგი ნასწავლი, თუ უსწავლელი, თითქმის ყველანი ერთ ხმათ აღიარებენ, რომ კაცისა ბუნებით მიღდარი ქვეყანააო, ამას ჩვენი საკუთარი თვლითაც ვაშარათ ვხედავთ. რაც ზოგიერთისათვის სანატრელია და საოცნებოა, ჩვენთვის ბუნებას უხვით მოუწიებია, მაგრამ რათ გინდა? ჩვენი ესარგებლობათ ამით და ბუნებით მიღდარი, ქონებით ღარიბნი ვართ. მიზეზი, რასაკვირველია, ჩვენი უმეტრება, საქმის უკადინრობა და თან დროილი ქართული დუღევირობაა, რომლის გამო ქართველ კაცს ეწინია ახალ საეკანომო მოძრაობაში მონაწილეობის მიღებისა. აიღეთ, თუ გნებავთ, მაგალ., ეს ჩვენი წყალტუბოს თბილი წყალი. სხვა ქვეყანაში, მკოდნესა და ფულიანი კაცის ხელში, ამგვარი ბუნების სიმდიდრე დიდ მოძრაობას შექმნიდა და აუარებელ ფულს დაატრიალებდა მკვიდრთა შორის. ახლა ოთხი თუ ზუთი ათასი მანათი შემოაქვს ამ აბანოებს წელიწადში და ეს, მოკვსენებათ, მეპატრონეთა გაუფიქროვანებებს დიდს ვერაფერს შემატებს, რადგან აბანო ორია და მონაწილე კი ორმოცე. ეს ვარემოება, კოტა არ იყოს, ხელს უშლის აბანოების ჰიგიენურათ მოწყობასა და გაუფიქროვანობას. ჩვენი ფიქრით, აუცილებლათ საჭი-

როა, თვით საქმის სიკეთისა და შემოსავლის გადოდნებათის, ამ აბანოების საქმე ფულიანსა და მკოდნეს კაცს ვადაეცეს იჯარით, რომელიც თითონაც ისარგებლებს და მეპატრონეთაც დიდათ ასარგებლებს. ამას თვით მეპატრონეთა საკუთარი ინტერესი მოითხოვს, მაგრამ ჩვენიებურ კაცს სადა აქვს ამისი შნო?! მეპატრონეები ცდილობენ ხელიდან არ გაუშვან მისი სარგებლობა და გაუმჯობესობისათვის კი ფული არა აქვთ. კარგათ ვეხსოვს, შარშან მეპატრონეთ მოლაპარაკება ჰქონდათ ბოქაულის თანადსაწრებით აბანოების გაუმჯობესობის შესახებ და, როცა ყველაფერი მზათ იყო და პირობაზე ხელი უნდა მოეწერათ, უცებ გამოხატა ერთი მონაწილე და ვაჭირეულა: მე მაგახ ხელს არ მოეწერო. — რატომ რა, მიზეზოა, — ჰკითხეს. „რავა მკითხავთ მაგას? დღეს ჩემი მამულის პატრონი მე ვარ და გამეგობაც ჩემიაო“, — და საქმე ამით დაიწალა.

დღემდო მარტო ამ აბანოებით მოვექონდათ თვი და ახლა კი ჩვენ მხარეზე კიდევ აღმოჩნდის ორ-სამ ალაგას სპონდინისა და ქვა-ნახშირის, ოქროსა და ვერცხლის მადნები. ამბობენ, ასეთი მდიდარი მადნები ჯერ კაცასიაში არ უნახავთო. ეს ადგილები ძვეს რომის მარჯვენა მხარეზე, სწორეთ იმ მთის ზურგზე, რომელიც რომის ქუთაისამდე ჩასდგეს და თავდება იქ, სადაც არქიერის გორას ეძახიან. ეს მთის ზურგი გორ მაღლიდან მოკადებული, უმეტეს ნაწილათ ეკუთვნის თ. ლ — ძვეს, რომელთაც ნატრიული ხელ-შეკრულობით უყვე გაუციათ ოცდა თუთხმეტე წლის ვაით ამ მადნების საქმე. იგი აულია თ. ნ. ჩიკვიძეს და ამბობენ, ახლა კაპიტლის პატრონთან აპირებს საქმის დაკერასაო. ღმერთმა ხელი მოუშაროს, ორივე მხარეს, მაგრამ ეს კი ვერაფერი საკადრისია არც ერთისა და არც მეორისათვის, რომ ასე სულ-მოუთქმელათ ვადაუწყევტათ იმისთანა საქმე, რომელსაც ასჯერ ვაზრმა უნდა და ერთხელ ვადაქრა.

ამ ყმათ აქ არსდება ორ-კლასიანი სამხრელო სკოლა, რომლისათვის, ს. ქეილშორის ახ. იოსელიანებმა ათი ქცევა მიწა შეწირეს. შეწირეს აგრეთვე ახლო-მახლო მცხოვრებლებმა შენობისა თვის საჭირო მასალა.

წლევანდელი ზამთრის ამბავს ხომ ნულარ იკითხავთ! არაოდეს ასე მოუშადნებელი ზაღბი არ დახვედრა ზამთარს და ან კი რათ შეიწუხებდა თვის, როდნესაც ასეთი უმეველებელი და ღვთის რისხვა ზამთარი თავის დღეში არ უნახავს.

დიდა თოვლის გამო მისვლა-მოსვლა შეწყვეტილი იყო და ამიტომ არც ჭურღობისა ისმოდა რამე. დაწინა თოვლმა და ვაისხნა გზა თუ არა, ატყდა ერთი იგვი უმეველებელი“ და „ეინ ხარ მამაკი“

მეზობელი მეზობელს აღარ ინდობს და ნათესავი ნათესავს, თუ რამე დაუხედა, გზარავს და მიაქვს. თავს კი ასე მართლულობს გუნებაში: შენ ბევრი გაქვს და მე სულ არაა.

ი. კორტელი.

* *

სოფ. ზაფხითა (კაკეაის მახრა) წლებადელი ზამთარი აქ საშინელი იყო. გაზაფხული ძრიელ გვიან დადგა, მაისის მიწურულამდე ხნადენ და თესვადენ ქერს. მაისის შუა რიცხვებში, ვარკვეს მცხოვრებლებმა ცხვრები და ძროხები საძოვრათ. ამ დროს წამოვიდა ზევი და სამოცი ცხვარი და თერამეტამდე ძროხა დატანა. მათი პატრონების ცოდვით ქვაც კი ატრადებოდა, სატირალიც ჰქონდათ საბარალოებს: საკუდაობით ზამთარში გამოკეცილი საქონლსგან ხელსარიელი დაჩრჩენ.

ქართული ისეთში.

ზეპირ გადმოცემანი,

ზეპო იმერეთში შერეულია და ჩაწერია გ. წერეთლის მიერ.

გ. ჯავახიძის ნაამბობი, ხარაგაულის ხეობაში მამისთვალა ყიფიანმა რომ სიმონოვიჩის ჯარი გაატარა.

მეორე ამბავი.

ამისთვალა ყიფიანი მარჯვე და მოხერხებულნი კაცი იყო. რაკი დაწუმუნდა, რომ თავისი გამოცდილებით და დახელოვნებით დიდ სარგებლობას შეიძენდა, დაუახლოვდა რუსის ჯარის უფროს სიმონოვიჩს, რომელიც გზების უკუდინარობის გამო ძალიან სიჭრთბილით იქცეოდა და ცდილობდა ისეთი კაცი ეშოვნა, გზებიც კარგათ ცოდნოდა და იმერეთის ჯარების წინამძღოლებთანაც კარგი განწყობილება ჰქონოდა. სიმონოვიჩს უფრო იმისი ეშინოდა, ვთუ წიერიმელას დადღარიკნილ და ვიწრო ხეობაში სადმე მოგეწყვედოდა და ხსნა ევლარ ებაევოთა. მამისთვალა ყიფიანი ძალიან პატივით მიიღო რუსის ჯარის უფროსმა; კარგათაც დასახუქება ოქროებით და თავის გვერდიდან აღარ მოუცი-

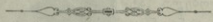
ლებია. რაკი მამისთვალა ყიფიანმა დააწუმუნდა სიმონოვიჩი: ისე ზავიყვან შორანადის, რომ ჯარს თავზე ბუზიც არ აუფერინდესო, მაშინვე მოახდინა მან განკარგულება, ჯარი აზარებულყოფა და გზას დადგომოდა. ჯარი მიიღოდა წინ აურქარებლათ და დიდ წინდახედულობით. როგორც კი დინახადენ რამდენსამე იმერელს გორებზე გადმომდგარს, ჯარის უფროსი მაშინვე დასცემდა ზანქს, საომრათ მოგზავდებოდა და მოსალაპარაკებლათ გავზავნიდენ მამისთვალა ყიფიანს. ესეც დიდის აზრით გაემზადებოდა, ვითომც სამშინო საქმის ასასრულებლათ, გულში კი იცინოდა, რაკი ხელადედა, რომ გორებზე გადმომდგარი იმერლები, ქელი და კაცი, საომრათ კი არ იყვენ მოსული, ისე ცნობის მოყვარობის გულისთვის. იმათ კიდევ უყვირდით რაზმით დაწყობილი ხიშტანი სალდათები, რომლის თოფები მზეზე მზინადენ და ზარბაზნების ტუჩებს შავით პირი დაელოთ და თან უზაროდით, რადგან ვაგონილი ჰქონდათ, რუს ხელმწიფის ჯარი ჩვენს მივსის საშველათ მოდისო და ბინძურთათრებს სკდით ქვას ასაროლინებენო: მოწყალებით იმათგან დარბევას, ცოლშვილის გუპატურებას და გოგო-ბიჭების მოტაცებასაო. — საცა კი ხმა მიწვდებოდა გავრეზო სოფლებში რუსის ჯარი მოდისო, მაშინვე ქელი და კაცი, როგორც მათურებელნი, მობრუნდენ და გადმოდგებოდენ ხოლმე გორებზე საცქერლათ. იმათ ფიქრათაც არ ჰქონიათ მტრობა, ისინი უფრო ცნობის მოყვარებით იტყობოდენ, მაგრამ მამისთვალა ყიფიანი ეშმაკობით აწვიადებდა საქმეს. როგორც კი დინახავდა გორებზე სოფლის გოგო-ბიჭებს, მაშინვე რუსის ჯარის უფროსს აფთხილვდა: არიქა, შეჩერდით, თვარა დაილუპეთ, იმერეთის ჯარი გორაზე გადმოდგა და თოფსაც არ იხმარენ მართო ქვების დაგორებით ამოგველტენო.

რუსის ჯარის უფროსი მართლაც ემოჩინილებოდა მის განკარგულებას, შეაჩერებდა ჯარს და ეხვეწებოდა მამისთვალას: წადი, იქნება რამე ნაირათ მოშალო ის იმერეთის ვარტიბო და ყოველ ამითან მოღვაწეობისათვის მამისთვალა ყიფიანს ოცოცოქრო ჰქონდა დანიშნული. მართლაც მამისთვალა ყიფიანი გაეშურებოდა იმერეთის გოგო-ბიჭებისაკენ, რომელით შორის უფრო ბევრი მწყვეტები იყვენ გორაზე გადმომდგარი, და მას მართო ერთი თქმის მეთე არ უნდოდა მათთვის: ახლავე აქედან დაიქარებოთ თვარა რუსის ჯარი ზარბაზნებს დაგიშენენო. — ისინიც გამფრთხლანი საქარათ ვარბოდენ ტყეებში. როცა მამისთვალა ყიფიანი დაბრუნდებოდა რუსის ჯარის უფროსთან, ის მხიარულებით ეცებებოდა მას და უწონებდა მის დიპლომატურ ნიჭს. მამისთვალა დადლოთ შეიფერებდა ასეთს ქებას და იყვებდა ჯიბის

ოქროებით. მამისთვალა არც ისე უყუარსო კაცი იყო, რომ აღებული ოქროებით ჯიბით ეტარებინა, ნამეტურ იმდროს, როცა ადვილათ შეიძლებოდა ის ვისმე გაეცარკვა. როგორც კი ბაჯალლო ოქროებს მიიღებდა, ცოტახნით გაჰქრებოდა ჯარიდან, რომ ეს ოქროები უშიშარ ადვილას მიწაში ჩაეფლათ. მხოლოდ ერთთვე ჩხერის ციხეში იყო ბერ-წერეთელი თავის აზნაურებით და ნაყმევებით გამაგრებული. აქ უფრო დიდი შიში მიეცა რუსის ჯარის უფროსს, რადგან ხეობაში ისეთი წერილი გზა იყო და ზევიდან ვაღმოფარებული ქედები დაჰყურებდა, რომ მართლაც ხსნა არ იქნებოდა, ევლარც წინ წაეიდოდენ, ევლარც უკან, რომ განეზრახათ გორებიდან ბრძოლის ატეხა.

მამისთვალამ მართლაც აქ დიდი ხერხიანობა გამოიჩინა. იმან იცოდა, რომ სარდალი ქაიხოსრო წერეთელი ვარციხეს წაბძანებულყო მფეფსთან ახალი ამბების შესატყობათ და ამითი ხერხიანათ ისარგებლა მან, რომ ბერი წერეთელი დაეჯერებინა, ჩხერის ციხე დაეცა და ლორეშისკენ დაწეულიყო თავისი ჯარით. მამისთვალა ყიფიანი დიდი მოწოდებით გამოეცხადა ბერ-წერეთელს; ქაიხოსრო სარდლისაგან მოკითხვა მოახსენა და ეითომც მისი დაბარებული სიტყვა გადასცა: ქაიხოსრო წერეთელმა გიბძანათ, მე მფეფსთან მივდივარ და თქვენ ლორეშისკენ დაიწით თქვენი კაცებით, რომ უღლებვე ჯარი არ გამოეცეპაროს და ჩვენი სამკვიდრო მამული ხელში არ ჩაიგდონო. ბერ-წერეთელს მართლაც კეთუში მოუვიდა ეს განკარგულება და მაშინვე აჰყარა ჯარი, გამოიყვანა ჩხერის ციხიდან და შეუღდა ძირულის ხეობას სოფელ ლორეშისკენ, რომ შემდეგ უღლებვე გადასულიყო და მიმინოს წყაროს ხეობა შეეცრა. აქ რუსის ჯარი დაბანაკდა ჩხერიმელას პირზე და მიწის სანგლები გარშემოვიდო. მამისთვალა ყიფიანმა ამ ხერხიანობისთვის მიიღო ორასი ოქრო. ჩხერის ციხეს იქით იმათ აღარავინ შეხებდრიათ წინ, რადგან მამისთვალა ყიფიანისაგან დაყრილმა ხეობაში სოფლები და მწყევლები ძალიან შეაშინა. ისინი მხოლოდ მაღლადთ გამოიკვირებოდენ უდაბურ ტყეებიდან და უყურდათ რუსის ჯარის გაწერთენილი სამხედრო მოძრაობა და მათი დაფერილი იარაღი. შორაპანს იქით ყვირილის ხეობა გვაგანიერდა, რუსის ჯარს წინ ქუთაისამდის სახიფათო აღარა ჰქონდა რა და სიმიანოვიჩმა გული დაიმშვიდა. მან აქ გაიგო მამისთვალას ყიფიანის ეშმაკობა, ძალიან ეყენია და აღარ მიიკარა. მამისთვალა ერთ დილას შეგდა შეწინის ბეჭურ ცხენზე, ჩამოუქრალა სიმონოვიჩს ბანაკის წინ. ამდროს სიმონოვიჩი ჩაის მიირთმევდა. მამისთვალა რომ დაინახა, წარბები შეიხარა და ჩაილაპა-

რკა: „ახ, какой мошенник!“ მამისთვალა ყიფიანი მიუხედა ჯარის უფროსს მის წყარომას და მავერი პასუხი უთხრა: „თქვენ პრეველსოლიტელსტელს“, ჩემი „ჯობა სიბატელსტელს“ მირთენიაო, დაიკრა ჯიბას ხელი, შემოჰკრა მათრახი თავის ბედაურს და გაეშურა ვარციხისკენ.

* *

(ა. პლუშკევიან)

გული აღუღდა.. ზებრი ფრახებმა სრულებით დამდრდა და გააწყალა; სულ სიტყვა! სიტყვა! სადაც საქმეა, იქ არც ღონე გვაქვს და არცა ძალა.

სად არის ჩვენი თანაგრძნობანი და ხალხისადმი მტკივანი გული? სიმართლისათვის მართო სიტყვით ვართ სატარგელათა მომხადებული.

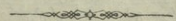
„აჰ! ილუბვის ჩვენი ქვეყანა!“ მუდამ ეიბახთ ვაცხარებულნი; სიტყვით—მდიდარნი და ღარიბები გენდა რომ იქნან გასწორებულნი.

კიდეც ექადაგებთ ჩვენ მაღალის ხმით, რომ სიზარმაც მვენგელია; რომ მისთვის არ ვართ დაბადებულნი მართო გაფიქლოთ გულმუცელია.

მაგრამ ბრძოლასა და მედვარს შრომას ისე ვაუარბით, როგორც ნადირსა; მამული შეილურ ვალის გადახდას შეურცხვენელათ ვარიდებთ პირსა.

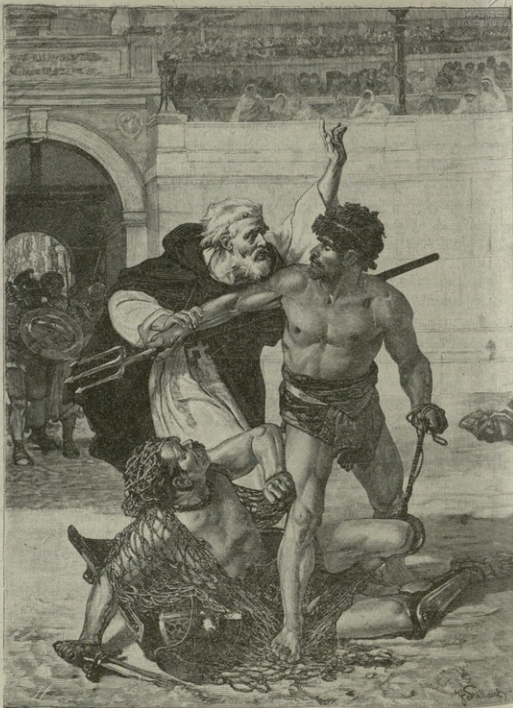
ფრახები ჩვენთვის ძვირფასი არის; მართო ის არის ჩამდგმელი სულს; როდის შევივნებთ, ოჰ, ღმერთო ჩემო! რომ მართო ფრახა ვერას გვიშველის?!

გ. მაქსიმესკე.

გლადიატორები.

გლადიატორების ხანა მიიწურა. რომი ვალდიკა მსოფლიოს ბრძანებლათ, მისი სამფლობელო ატლანტიის ოკეანედან ფერატამდის იყო ვალდიკის მული, ჩრდილოს ზღვიდან სახარის უდაბნომდე. რომის ძლიერებამ დაიპყრო და დაიმონა ევროპა, აზია, აფრიკა, მათი სხვა-და-სხვა ტომის ხალხით. თვით რომის ქალაქი კი ვალდიკა მთელი ქვეყნის ცენტრათ, მთელ მაშინდელ სამეფოთა გულათ. ქალაქი აივსო სხვა-და-სხვა ტომის ხალხით; აქ იყვნენ შარბელნი ასურელნი, ეგვიპტელნი, ებრაელნი, სახელმწიფოს ვადიდებამ, უცხო ტომთა შემოერთებამ დიდი ვადიდებენა იქონია თვით ქალაქზე; მან დაკარგა ძველებური ფერა და სამაგიეროთ მიიღო კოსმოპოლიტური ხასიათი. ვაქრობა და აღებ-მიცე-

გლადიატორები.

მაბა სხვა-და-სხვა კუთხეებთან გაძლიერდა; ყოველი კუთხე რომში გზავნიდა მას, რითაც იგი მდიდარი იყო. ქალაქში დატრიალდა აფარებელი სიმდიდრე. მკიერე აზიის და საბერძნეთის კულტურა, რომელმაც უფრო ადრე მოიკიდა რომში ფეხი, გაძლიერდა. ფილოსოფია, ლიტერატურა, ხელოვნება, ტანსაცმელი, მონა, სამზარეულო, ყოველივე ესე იცვლებოდა. მაგრამ ამავე დროს მომზადდა საშინელი ეკონომიურა კრიზისი. უციღურესმა სიმდიდრემ და სიღატაკემ ორათ ვაქყო მცხოვრებელნი და შექმნა პარლიტარიატი. ფუფუნებამ ვარყენა პოლიტიკური

ცხოვრება და ამოფხერა საზოგადოებრივი ინტერესი. საერო კრებამ დაკარგა თვისი ძველებური შინაშეწებობა და ინტრიგანთა სათამაშოთა ვალდიკა ძველებური სიმტკიცე ხასიათისა, პატრიარტული გრძობა, ნელონელა ვაქპრა და მის მაგიერ ხასიათ-წამხდარ ხალხში ფეხი მოიკიდა ყოველ გერამ და ბალმა გრძობამ და უყვეანობამ. ხალხი ჰყიდა თავის ხმას და აძლევდა მას, ვინც მას სამაგიეროთ უჭერს და ცირკს; ჰპირდებოდა. სამსახურში მდიდარი თანადღობის მამიებელნი სარკებლობდენ ამით და უადულობდენ ხალხს. ამისათვის ისინი უმართავდენ სხვა-

დასხვა გასართობებს, უფასოთ ურიგებდნენ საქმელს და უფრო რყენიდნენ ისეთაც ვარყენილს და სულით დაკეზულ ხალხს. აჩვენებდნენ ისეთ სანახევებს, სადაც იღვრებოდა სიხლო, სადაც აღმავალი სასუკედილოთ ებრძოდა აღმავანს, ან მხეცს. ეს სისხლით სავსე სკენები საყვარელ სასიეროთ გადაეცა ხალხს და საყვარელი ინტერესით გვიღებოდა და გაუთაკციებთ მისდევდა მათ. ერთ ამგვარი გასართობი იყო გლადატორთა ბრძოლა. ეს გასართობი რომში ეტრუროიდან შემოვიდა. წინათ ამგვარი ბრძოლა ფალანგებისა მიცვალბულის დასაფლავების დროს იცოდნენ. ეს ჩვეულება იმის საშვიერო იყო, რომლის ძალითაც მიცვალბულის საფლავზე მონებს შეწირავდნენ ხოლმე მსხვერპლად. შემდეგში, მეორე საუკუნეში ქ. წ., თანამედროების მიღების წინათ დაიწყეს ამ გასართობების მართვა და ამისთვის დიდ ფულს ხარჯავდნენ. რაც უფრო მდიდროლოთ იყო მოწყობადი, რასაკერნეღია მით უფრო მეტ ყურადღებას დამსახურებდა მისი გამართავი ხალხისაგან. ერთხელ ერთ დასაფლავების დროს (183 წ.) ბრძოლაში მიიღო მონაწილეობა 120 კაცმა. აკეისტოს კეისარმა ბრძანება გამოსცა, რომ ამხე მეტემა არ მიიღოს მონაწილეობა ბრძოლაში. მაგრამ შემდეგში იმპერატორების დროს ამას ყურადღებას აღარ აქცევდნენ. იმპერატორი კომოდი თითონ იღებდა მონაწილეობას და ცირკში იბრძოდა, როგორც უბრალო გლადატორი. იმპერატორ ტრაიანის დროს გლადატორთა ბრძოლა 123 დღე გავრცელდა. ამ ხანში ათი ათასი ვარყული მხეცი აყო მოკლული, რომლებსაც ცირკში გამოუშვებდნენ ხოლმე და რომლებთანაც გლადატორებს უნდა ებრძოლათ. გლადატორებთან საზოგადოთ გამოჰყავდით მონები, ან ტყვეები. გამოდიოდნენ აგრეთვე თავის ნებითაც, და ზოგჯერ თვით იმპერატორებიც. გლადატორებისთვის სპეციალური სკოლა იყო გამართული და იქ ასწავლიდნენ იარაღის ხმარებას და საზოგადოთ ბრძოლას. თითონ გასართობის საქმე ასე იყო მოწყობილი. გამოაცხადებდნენ აუცილებით, რომლებიც კმდლებზე იყო ვარყული, რომ ამა და ამ დროს იქნება ბრძოლა; ცირკში შუა აღვილზე გამოდიოდნენ გლადატორები, ზოგჯერ ორი, ზოგჯერ კი რამდენიმე ასი წყვილი, და იწყებდნენ ბრძოლას ჯერ ბლაგი იარაღით; პატარა ხანს უკან ბლაგე იარაღს ანებებდნენ თავს და ბასრა მახვილებით შეებრძოლებოდნენ ერთმანეთს. მაშინ ისინი აღარ ზოგავდნენ და სასიკედილოთ იბრძოდნენ. ხალხი, ზოგჯერ ნახევარი მილიონი, ისხდა და ვაუთაკციებთ სულ-განაპულა უმხერდა ამ მხეცურ გასართობს. ცირკში იმყოფებოდა თვით იმპერატორაც. მძიმეთ დაჭრა გლა-

დატორის წინათ მოთვე იპატიებდა ხოლმე საკვდელისაგან, შემდეგში კი ეს უფლება ხალხსა ჰქონდა მინიჭებული. დაჭრილი გლადატორი თითს აიღებდა ხოლმე მალა და ამით ანიშნებდა თავის თხოვნას. გამარჯვებულს გლადატორის ასაჩუქრებდნენ ფულით, ან ხალხის სურვილისამებრ ანთავისუფლებდნენ, თუ იგი მონა იყო, ან ტყვე.

ის სურათი, რომელიც აქ არის მოყვანილი, აღებულია იმპერატორების პერიოდის უკანასკნელი დროიდან, როდესაც ვახრწცი, მომავლადი რომი თავგანწირულათ იბრძოდა ქრისტეს ახალი მოძღვრების წინააღმდეგ. ქრისტიანთა დევნამ საშინელი ხასიათი მიიღო. მათ წვაძდნენ, აღრობდნენ, ვარყულ მხეცებს ცირკში აფლეთინებდნენ მთელი ხალხის თვალწინ. ხშირათ ისინი გამოჰყავდით აგრეთვე გლადატორებთან, კაცთან ან მხეცულ ანბრძოლებთან, მა რამ ისინი მაინც არ ეცემოდნენ სულით და ახალი სწავლით განათლებულნი გულადთ მიდიოდნენ სასიკედილოთ. აქ არის დახატული ის სცენა, როდესაც სასიკედილოთ დაჭრილი გლადატორი, მიწაზე ვართხმული გდია. გამძვინვარებულ მოპირდაპირეს ფეხი დაუდგამს და ერთი წუთის შემდეგ იგი სრულათ მოუსპობს სიოცოლეს, მაგრამ ქრისტიანი, კაცთმოყვარეობის გრძნობით გატაცებული, აჩერებს მას და თხოვს მის შებრალებას. გამარჯვებული გლადატორი ვაოცებით ისმენს ახალს, მისთვის ვაუგებარ სიტყვას მტრისადმი სიყვარულისას და შებრალებისას.

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნები.

კ. თაერაქილიძის გამოცემანი;

- 1) ვუფსის-ტუასანი შოთა-რუსთაველის, სურათებით, ასახ-სენაი, 1896 წ., ფასი კარგ ჯაღაღზე 80 კაზ., ჩეკუეპირაზე 70 კაზ.
- 2) თავგატომიანთ გვარის დაღატი და ადი ფასა თავგატომიქ. ზ. ჭ-სა. ასახ-სენაი, ფასი ორო შურა.
- 3) „მაამე“, თეატრა ქურხანი, IV.

იუს-შესანიშნავია „უუფსის-ტუასნის“ ბედი: თუ ერთი მხრით, მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში მას გატაცებთ კითხულობდნენ, მეორე მხრით, იმავე დროს, სასტიკათაც დევნიდა მას

სასულიერო წოდება. პირველათ დასტამბული „ვეფხისტყაოსანი“ ვახტანგ კანანმღებელის მიერ კათალანტონ პირველმა დაწერა. მაგრამ ხალხს ძლიერ უყვარს „ვეფხისტყაოსნის“ მსგავსი ნაწარმოებნი, რომ ვარგევანმა დედნამ ხელი ააღებინოს იმის კითხვაზე. ხოლო რა უნებება მეტრამეტე საუკუნეს, ჩვენ თამამათ შევიძლია ვთქვათ, რომ ამ საუკუნეში არც ერთ ქართულ წიგნს არ წვევია „ვეფხისტყაოსნის“ ბედს; ხევა-და-სხვა გამოცემებს რომ თავი დავანებოთ, მართა ოზურგეთში ერთი წლის განმავლობაში სამჯერ დაბეჭდილა ეს პოემა, რუგორც ამბობს ამ უკანასკნელი გამოცემის წინასიტყვაობის ავტორი. იგივე ავტორი გვაუწყებს, რომ „ვეფხისტყაოსანს“ მკითხველს ვარდა მუშტარად ჰყავსო. სწორეთ რომ სამაგალითო მოვლენაა ეს, და ჩვენ სრულიად ეერწუმენტით ამაში წინასიტყვაობის ავტორს.

მაგრამ ახლა უნდა მოგმართო მკითხველო, შენ! ნუ თუ ჩვენ იზნარ ბედზე ვართ დაბადებული, რომ არაოდეს აღარ უნდა გავთავისუფლდეთ ბრმა თაყენის-ცემიდან? ნუ თუ ჩვენთვის დღეს „ვეფხისტყაოსნის“ დასაფასებლათ სკმარისია მხოლოთ ის გარემოება, რომ მას ხალხში უბრალო მუშტრებეც კი ჰყავს? თუ ეს ასეა, მაშ „ყარამანიანი“, „ქალ-ვაჟიანი“ და ათასი სხვა ანემა და ანემა, რომლებსაც არა მცირედი მუშტრება ამოუჩნდებათ ჩვენ ხალხში, მაღალი ხელოვნური ნაწარმოებნი იქნებიან! შეიძლება გამომცემლები მართლა ასე მსჯელობენ, მაგრამ ჩვენ ამის შესახებ ვერაუფერს ვერ ვიტყვით. შეენიშნავთ მხოლოთ აქ იმას, რომ „ვეფხისტყაოსნის“ მაღალი ხელოვნური ღირსება მართკ იქიდან კი არ მტიკლებს, რომ მას ხალხში ბევრი მუშტარი ჰყავს; პირიქით, ხალხში უმსგავს თხზულებებს, უმრავლეს შემთხვევაში, უფრო მეტი გასავალი აქვთ ხოლმე.

ამ მცირე შენიშვნით ჩვენ გვსურს მკითხველის ყურადღება მივაქციოთ ერთ გარემოებას. ჩვენი საზოგადოება ერთბაშად ვადაპრებნით ბრმათ უფურებს „ვეფხისტყაოსანს“. ეს ვარგევანზე უნდა ჩაითვალოს მიერებლათ. ბევრი იმ აზრისაა, მაგალ, რომ, კაცმა თუ წაიკითხა ეს ნაწარმოები, მერე მისთვის აღარაფერი სჭირო აღარ არის. „ვეფხისტყაოსანში“, მაგალ, ნათქვამია, რომ „ლეკვი ღომისა სწორია, ძუ იყოს თუნდა ხედილი“, მაშ აქ ქალების გმანსია-კიაზე ლაპარაკია; ან და: „მეც გოზაქათა საქურ-ქულე, ათავიოჟულე მოწინია“, მაშ აქ პატარ-ყმობის მისპობაზე სჯობა და სხვა ამკვარები, ნუ თუ ეს დაციენა არ არის ყოველად საუფქულიან მსჯელობისა? ან რაზეა, კაცმა თქვას, ყოველივე ეს ყოყორური მსჯელობა დამყარებული? კანდიერ უეციკობაზე და ბრმა თაყენისმცემლობაზე, ეუპასუხებთ ჩვენ: აბა

შენ თითონ გასაჯე, მკითხველო. „ვეფხისტყაოსნის“ უკანასკნელი გამოცემის „წინასიტყვაობისებურში“ ავტორი გვაუწყებს შემდეგს: „ჯერ დღეთა დაბო-უკრდებულების, ანუ ეგრეთ წოდებული გმანსიაკის შესახებ კწინტიც არ ყოფილა არსად დაძრული და ქართულებამ კი შოთა რუსთაველს წაქაღობით იგოდა, რომ „ლეკვი ღომისა სწორია და სხე...; ჯერ ყველა პირად ინტერესებსა და ანგარიშებში იყო გაართული, და ქართულებას კი მიწაზე გგვარ, დროაზე უწრ და შესისხლ-ხორცებული ჰქონდა ის აზრი, რომ „სჯობს სახელისა მოხვეჭა ყოველსა მოსახვეჭელს“; ჯერ ყველა სხვისი სიკეთისა და საუნჯის გამოხგრა-გამო-წიქნაში ათენ-ალამება და ქართულებას კი ჰგმნ-რითკებათ ჰქონდა ღდაწკბულო, რომ „რასაცა ვსცემ შენია, რაც არა დაკარგულა“; „ჯერ კიდევ...“ მაგრამ ამდენი ჯერებით“ ჩვენ იქამდის მივხწვეთ, მკითხველო, რომ ყოველივე ჰეშმარტიების აღმოწ-ნას შოთა რუსთაველს და ქართულობას მივარწთ-მაშ ჩამოდქით ყველანი: ჩვენ, ჩვენ ვიყავით მარ-ტა, თორემ თქვენ სხვები რის მაქნისები ხართ, რა გავიკეთებიათო, რომ თავი მოგაქეთ საზოგადოებრე ცხოვრების განთავარებითო. აი, თვით წინასიტყვაობისებურში ავტორის სიტყეებია: „აქის ის დრო იყო (შოთა რუსთაველის დროზეა ლაპარაკი), როცა ვარგემ მტრ-ბი კწინტის დაქმნასაც ვერ გვიბედადენ; ხოლო უწ-თუ ვაბედადენ (ვაი უზმელურთ!), დამარცხება არ აცდებოდათ. ეს ის დრო იყო, როცა შინაური ე-თილ-დღეობა ჩვენის ქვეყნისა მრეწველობისა და მეურნეობის მხრით აყვავებული იყო და ზედის მოწ-განს გერ ამოგადით. (დახეთ, საღამდის მიღის ავტ-რის თაფებოდა). ეს ის დრო იყო...“ (2) მაგრამ ქმბა, მკითხველო! ნუ თუ ყოველივე ამგვარი გალიმატა ისტორიის დაციენა არ არის და ჩვენი აბუხათ აღუ-ბა? ნეტა ვიცოდეთ მაინც ამ სიტყეების დაწქეს, როდისმე ვადაუფურცლავს და ან თვალით უნახავს ჩვენ ის ისტორის მატინა? მაგრამ ხომ იცო, მკითხვე-ლო: ჩვენში აშეებით არ იწუხებენ თავს, ჩვენში უო-ყოჩობას და პრტყელ-პრტყელ ფრახებს უფრო ღა-შათიანთ ეწყობიან, რომლებსაც საუფქულთ უღვე მართა უგდობა და შმმა-თაყენისმტქმობაა. აი, ალუთ თუნდ, ივეფხისტყაოსანი“. ჩვენში მზათ არიან წინა-სიტყვაობის ავტორსავით ბრმათ ვთაყენან არა თუ ამ პოემის მთელ ფრახებს, ანუ სიტყეებს, არამედ წერტილსაც, მძიმესაც, ოღონდ კი ეს უკანასკნელი „ვეფხისტყაოსანში“ იყოს დასმული.

1) „წინასიტყვაობისებურში“ გვ. VI - VII.
 2) ibid გვ. V.

ახლო ბ. აღ. ს.—შვილია *) ცხადთ და საუფქელიანთ დგენაზე; თუ ჩა ხარისხადის ბრმა-თაყენის მცემელი ყოფილა ჩვენი საზოგადოება. ამ პატივცემულ მკვლევარმა დაგვიმტკიცა, რომ არა თუ ცალკე სიტყვები და ფრაზები, არამედ მთელი ადგილები, ეგეთი ხას-ტაოსანისა; უღამი ყოფილა, და როგორც ამ წინა-რი მახინჯი და უმსავლეს; და ჩვენ საზოგადოებას კი ყველა ეს ყალბი და უმსავლესი ადგილები მარჯაობით მიანდა. აქ რადგანაც სიტყვამ მოიტანა, აი რას უნდა მივადქვიოთ ჩვენი საზოგადოების ყურადღება: სჭირთა ერთხელე ეს უღამი ადგილები გამომყოფს ჩვეულის-ტაოსანსა. ამიტომ შემდეგისათვის მინც უნდა დაველოთ გამოცემებით, რომ იმათ ამ ყალბი ადგილებით კიდევ აღარ დაბეჭდონ ეს ლიტერატურული ნაწარმოები, და ამასთანვე ყოყონურ მსჯელობასაც უყლონ. ჩვენ კი მინც, მთელი ჩვენი ძალ-ღონით, ეცულებით მწერლობიდან მინც განედევნოთ ყოველივე შეხედულება, რომელიც ყოველ გვარ საუფქელს მოკლებული იქნება.

აქვე არ შევიძლია არ მოვიხსენიოთ ბ. კ. თაგართქილანის მეორე გამოცემა, სახელად: „თავღვირობიანთ გვარის ლალტი და ალი ფაშა თავღვირვი“ ზ. კ.—სა; ბ. ზ. ჭიჭინაძე საქმარისათ ცნობილა ჩვენ მწერლობაში, ამიტომ მასზე აქ ჩვენ არაფერს ვიტყვი. შევნიშნავთ მხოლოდ, რომ მარჯან გამოცემა მისი ბროშურა: „ქართულები სპარსეთში და ქართ. მამადანი ოთამ ონიკაშვილი“, რომელიც შინაარსით რამდენიმე მოთევაგონებს იმ წიგნაკს, რომელიც ზევით დაესახელები: ორივე ეს წიგნაკი გვეუბნება საქართველოდან ძალადობით გადასახლებულ და გაუშენდურებულ ქართველებზე. მაგრამ, მეორე მხრით, დილა განსხვავებაც არის იმათში: თუ ერთი იმ-თგანი (ქართველები სპარსეთში“ და სხვ.) გვეუბნება გარეშე მძინერავ მტერთა ძალადობით ქართველების გადასახლებაზე სპარსეთში, მეორე („თავღვირობიანთ გვარის ლალტი“) მოგვითხრობს, რომ მსგავსი გარემოება—ქართველების ძალით გადასახლება სხვა ქვეყანაში და გადარჯულება—მესრულდა შინაგან მტერთა ლალტით და სამარცხვინო ბოროტი მოქმედებით. ბ. ზ. ჭიჭინაძეს აულია ერთი ეპიზოდი, ერთი ხანა, გურიის ცხოვრებიდან; მაგრამ ეს ეპიზოდი არის ფრიად სანიტერგო. ის აქ გვიხატავს მოკლეთ, თუ რის მომქმენდი და რის ჩამდენი იყვენ ეს დრო-თა-ფიქარების გამო განლაღებულნი და აღვირ წახსნილი თავადნი, რის შედგეს ახლაც კი ევადეთ ჩვენ

თვალწინ თითქმის ერთი საუკუნის შემდეგ იმამბო-სა, რომელიც აწერალია „თავღვირობიანთ გვარის ლალტი“ „თავღვირობიანთ გვარის ლალტი“ „თავღვირობიანთ გვარის ლალტი“—ჩვენ სამშობლოს დიდი ზარალი მოჰყიდა, გურიას ამათ დიდი უზედურება დაატყნეს თუგეს: ესენი უსისინედენ მძის მამზე, აზნაურს აზნაურზე“ და სხვ. (გვ. 27). „თავღვირობიანთ დაკიდულნი გოგო-ბიჭები აქამდის სავსე იყო მდინარი, დარბეჭი, სტამბოლი და სხვა ადგილები“ (გვ. 28). „ჩვენ აქ ამ გაყიდ-გამოყიდვანე—გვეუბნება ატორი—ერთობ ადგილათ ვლახარაკობთო. მაგრამ ამ გაყიდვის დროს ყმაწვილებისაგან დიდი გოდება და ტირილი ისმოდა ხოლმე, დიდი წყევლა და შერყენება მათის დამიდვისა, გმობა, მაგრამ დამყიდვას, ვინ რას უზნა და (გვ. 20).

ერთი სიტყვით ეს წიგნაკი ჩვენ იმდენთ საინტერესოთ მიგვანია, რომ ყოველ ქართველ მკითხველს ვურჩევთ იმის წიკითხვას; მხოლოდ ჩვენ აქ ერთ ფრიად საყურადღებო გარემოებას მივაცქვეთ მის ყურადღებას. ატორი გვეუბნება შემდეგს: „ეს მასალები მე მოვიპოვე ოზურგეთის სამაზრო სამარო თველის ძველ არხვის ქალაღებში, რომელ აწის-ვის 120 ფუთი ჭალაღები ოზურგეთის ვაჭრებზე იქმნა დაუდღელი. მე აქა-იქ მეწერილის ღუქნებზე შეკრიბე ესენი და „წერა-კითხვის საზოგადოებას“ გადავცე. გურიაში ამითი დიდ-ძალი მასალები დაგარჯა და სამეტურ გლას-კაგამა“ (გვ. 20). გასაუე მკითხველო, შენ, თუ რამდენათ სამწუხაროა ის გარემოება, რომ ამგვარი ძვირფასი მასალები ჩვენი ისტორიისა უყუღმართობის და შეუგნებლობის გამო ასე იფანტება და იკარება, ჩვენდა სამარცხვინოთ.

ჩვენ მივიღეთ „მოამბის“ აპრილის ნომერი, ამ მკირე შენიშნაში, არ არის ადგილი ელაპარაკოთ იმაზე, თუ როგორ აქმაყიფილებს ხსენებული გამოცემა ჩვენი თანამედროვე მკითხველს საზოგადოების მოთხოვნილებას. შევნიშნავთ მხოლოდ, რომ მკითხველს ცოტა არ იყოს, გაუცრუებდა იმედი „მოამბეზე“. ამით აისხნება ის გულ-გრილობა, რომელსაც იჩენს ჩვენი საზოგადოება „მოამბეზე“ და რომელსაც ამას წინეთ იხსენიებდა ბ. იაკობ სემონიძე ვაზ. „ვეფროაში“. ვინ არის დამნაშავე აქ მკითხველი საზოგადოება, თუ თვით რედაქციის დაუდევრობა? მეორეზე ჩვენ არაფერს ვიტყვი. რაც შეეხება მკითხველ საზოგადოებას, ჩვენ დარწმუნებით ვამბობთ, რომ ეს უკანასკნელი ახლო იმდენთ მოვიდა თვით-ცნობერებაში, რომ იმისთვის ბბ. სემონიძეების გოდება-ყვედრება სრულე-ბით საქირა აღარ არის.

ეტყობა რედაქციას დიდათ უმცადინია, რომ ეს

*) ის. ყუან. „მოამბე“ 1895 წ. №. 11, 12 და № 1896 წ. № 3; სტ.: „ვეფროსა-ტაოსანსა“, „უღამი ადგილები“. ამას შესახებ შეხედ.

ნომერი, რაც შეიძლება, კარგი და მრავალ-შინაარსიანი გამოსულიყო; და მართლაც, ეს ნომერი სწორეთ მრავალ შინაარსიანია: თქვენ აქ წაიკითხავთ ორიგინალურ და ნათარგმნ-ბელეტრისტულ ნაწარმოებს, წმინდა სამეცნიერო და ისტორიულ შინაარსის წერილებს, უცხოეთის მიმოხილვას და სხვ. მასხადამე, ამ მხრივ მკითხველს არა ეთქმის-რა. მხოლოდ საქმე ის არის, რომ ყოველსავე ამას რაღაც მკვდრის ფერი ადევს; თქვენ გრძნობთ კითხვის დროს, რომ აქ რაღაც აკლია, თორემ ისე ყველაფერი თავის ადგილზეა. ეს რაღაც, არის ის განაპტოველებელი ძალა, რომელიც თითქმის ინსტიტურათ უნდა შექმნას ყოველივე დრო-გამოწმებით მთლიანად და თითოეული თავის წერაში ასე თუ ისე აუცილებლათ უნდა აღბეჭდოს ამ განაპტოველებელი ძალით, ურომლისოთაც ის ევრასოდეს ეერ მოპოვის თანაგრძნობას მკითხველ საზოგადოებაში. ჩვენ ამ მოკლე ბიბლიოგრაფიულ წერილში ვერ შევცებით ვერც ბელეტრისტულ ნიწილს და ვერც პრაფ-პეტრასშვილის მეცნიერულ წერაღს „რძეზე“; ჩვენ გვსურს აქ მხოლოდ მკითხველის ყურადღება მიექციოთ „მოამბას“ ისტორიულ ნაწილს.

უნდა შევნიშნოთ, რომ ამ ბოლო დროს „მოამბის“ რედაქცია უფრო სასარგებლო გზას დაადგა: ეს ჩვენი ისტორიის დაუმუცდელი მასალის გამოკვეყნებაა. ვინ არ იცის, რომ ჩვენი ისტორიის უმთარესი მასალა ჯერ ისევე ხელ უზღებელი განისვენებს სხვა-და-სხვა არხივებში; ეს კიდევ კარგი: უმრავლეს შემთხვევაში ეს მასალა პირდაპირ იკარგება, საუფუროთ ჰქრება ჩვენითვის სხვა-და-სხვა მიზეზის გამო. ამიტომ რაც აღრე გამოიქცემა ჩვენი ისტორიის მასალა, მით ეს ორნაირათ იქნება ჩვენითვის სასარგებლო: ერთი ისა, რომ ამ აურთახელი მასალის რამდენიმე ნაწილი მაინც გადაჩნება ვაკრობას, და მეორეც ისა, რომ ჩვენი წარსული ცხოვრების სეე-ბედსაც თავის დროზე შევისწავლით. ამ მხრით „მოამბის“ რედაქცია უმეტესათ აქცევს ყურადღებას მე-XVIII საუკუნის ბოლოს და მე-XIX საუკუნის დასაწყისს. მეტია დაპარაკი იმაზე, თუ რამდენათ საინტერესო და ღირს — შესანიშნავია დასახელებული ხანა ჩვენი ისტორიისა. არც ერთი ისტორიული ეპოქის შესახებ ჩვენში არ დარჩენილა იმოდენა მასალა, რაც დარჩა ამ ეპოქის შესახებ; ამას, რასაკვირრეულია, თავის მიზეზები ჰქონდა. უკანასკნელ „მოამბის“ ნომერში, თუ სახეში არ ეიქონიებთ „საქართველოს სიძველეს“, რომელიც დიდ ხანია იბეჭდება, როგორც დამატება, მოთავსებულია ორა მეტათ საყურადღებო ისტორიული მასალა: „დასტურლამა“ ნიკოლოზ დადიანისა და „მეფე სოლომონ

მეორის დროის წერილები“. ამ „წერილებში“ ჩვენ თელ-წინ გამოდიან ორი სხვა-და-სხვანაირათ შესანიშნავი პირი იმერეთისა და საუკუნის დასაწყის: ერთია სოლომონ ლეონიძე და მეორე ზურაბ კახოსალიანი-ძე წყრეთელი. ხსენებულ წერილებში აშკარათ გამოსჭეის ორთავეს ხასიათი: ერთის ზნეობრივი სიმაღლე, და მეორეს სიმდაბლე და პიროვნული ანაგრებით ხელმძღვანელობა სახელმწიფო საქმეების მართვაში. ჩვენ აღტყევაში მოგვიყვანა, მაგ., სოლო. ლეონიძის შემდეგმა სიტყვებმა, რომლებითაც იგი მიმართავდა ზ. ქ. წყრეთელს: „შენ კაცი ხარ და არა მღვრთი. გინდა, რომ ცა და ქვეყანა შენ თუქრებზე ბრუნვიდეს, ვი, ადამ, არ იქნება. თუ კი მომარღე ბრძანდები, იავანში ღუშაში ითამაშე. რა გაჯერებს, მართალია, დიდი კაცი ხარ, ათასი კვამლი გყუოლება, მაგრამ ქვეყნის ქართა რომ არის დახატული, თუ კაცი ხარ იმაში ან შენს სახერებს იპოვნი, და ან შენს სასახლეს მიავენებ, თუ სად ზოხარ ან სადა გინავს, თურმე არა ყოფილობარ რა და რას დიდგულობა...“ (გვ. 85). საერთო მდებალ გრძნობათა გამეფების დროს, სასაიპოვნო შთაბეჭდილებას ახდენს აგრეთვე მკითხველზე ნიკოლოზ დადიანის სიტყვები, მიმართულნი მის მთავრის და უფროის წინაშე. „თუმცა-ლა კმა სამყაოელათ შიში შემიპყრობს მე ესე ვითარათ კადნიერთ მოხსენებისათვის — ეუბნება ის ლევან დადიანს — გარან მრავალნი მზუნნი მაიძულებენ მე ვარგევანდებათ შიშისა და თქმათ უმჯობესისა, და უმეტეს არცა-ლა სულნი ერთა გულებისანი დამაყენებენ მე, რათა არა ეთქვა იგი რაი უმჯობეს არს“ (გვ. 47). სოლომონ ლეონიძის და ნიკოლოზ დადიანის მაგალითები ამკერათ გეომტიკებენ ჩვენ, რომ იმ საერთო დაცემის დროსაც გეყოლიან თითო-ოროლა მაღალ-სულლოვანი პირნი აღსავეტ მაღალ-განძრახულებებითა. ნიკ. დადიანის „დასტურლამა“ რომელიც ამ ნომერში დამთარგმნული არ არის, რადგანაც იგი აქ მხოლოდ მთავრის კურძო შინაურული საქმეების მოწყობას ენება, თუმცა-ლა, მეორე მხრით, აქაც ეხედეთ, თუ როგორ უწრადღებას აქცევდა ავტორი ხალხის მართვა-გამგობის საქმეს.

ამავე ნომერშია აგრეთვე მოთავსებული ბ. ლ. აღინაშვილის სტატიის „საარსეთი და ექაური ქართველები“ ვაგრძელება, მაგრამ რადგანაც ავტორს უმთარეს თავის საგანზე ჯერ თითქმის არაფერი უთქვამს, ამიტომ ჩვენც ჯერ-ჯერობით მასზე არაფერს ეამობთ.

ნ უ შ ი ა.

(მოთხრობა *)

XIII.

ავუს ვაჭრობას და იმის ოჯახის ვითარებას, ძალიან ადენებდნენ თვალს ის ვაჭრები, რომლებსაც იმასთან ჰქონდათ აღებ-მიცემა, ან რომლებსაც შორდათ იმისი სიკეთე და თავიანთ სასარგებლოთ მიამბდათ იმისი დამხობა. ესენი დარწმუნებული იყვნენ, რომ ამგვარი ცხოვრება ცუდ ზეგავლენას იქონიებდა ჯავუს შემოღებაზე და ვაჭრობაზე; პირველები ეჭვით უყურებდნენ იმას, რადგან ეშინოდათ ჩვენი არა დაიტანოს რაა, მეორეები სიამოვნებით ხელებს იფშენებდნენ, რადგან იცოდნენ, რომ „სალხინოს“ დაქცევა იმათ აშენებას მოასწავებდა. ჯავუს კარგათ ესმოდა ეს ყველაფერი.

დადგა გაზაფხული. ეს ის დრო იყო, როცა კორსიას ვაჭრობა ცხოველდებოდა, ერთი ათასათ მატულობდა. სწორეთ ამ დროს დახვდა ჯავუ მთლათ მოშადებულთ. ფული ჰქონდა იმას ვადარჩენილი, აპირებდა იმ ბაღის შეყიდვას, საცა ვაჭრობა ჰქონდა გამართული, ახლა ამისთანა ფიქრების დრო აღარ იყო. ამ ფულიდან ნაწილი კიდევ დახარჯა. გადაწყვიტა, რომ ეს ფული „სალხინო“-ს უკეთესათ მოეწობაზე და ვაჭრობის გაღვივებაზე მოეხმარა. ჯერ მთლათ გაუსწორდა ყველას, ვისგანაც კი რამე საქონელი წამოვიდა საეჭროთ და ამით დიდი ნდობა და იმსახურა სოცდაკრებისაგან. მერე გააშენებინა და სწორეთ რომ კეკლუცათ მოაწყია თავისი ბაღი. მომღერლები, მემუსიკეები, მუსიკანები წინათვე დაიქირავე, მსახურები გააძრავლა და უკეთესებით შეეგოს; მემტლებს გაურვიდა მუსტარი ნაკლებ ფასათ მიეყენათ იმასთან და თითო გზა მუსტარზე გადაკეთილი საფუტარი დაუწინა. ვინ იცის, კიდევ რამდენი საშუალება იხმარა! გაზეთებში ახლათ დაბეჭდა განცხადებები. ქალაქი ალაპარაკა, ჯერ ხომ გაზაფხული ახალი დამდგარი იყო და „სალხინო“-ს მაშინვე მიაწუდა ხალხი. ჯავუმ გამოცდილი თვალთ აწონდაწონა საქმე და წელში გაიმართა, გამაჩრდილდა:

დარწმუნდა, რომ ამ ერთ ზაფხულის მოგებასთან მთელი წასული ხარჯები უბრალო ხარჯათ გამოჩნდებოდა. ეს ნამდვილ ასეც მოხდებოდა, თუ ბედს არ ემტყუნა იმისთვის.

მთაწმინდად ღლე დაღამდა. კარგი დარი იდგა. ქუჩები ამშრალიყო, ქუჩის ტალახა კი ჯერ მტვრათ არ ადენილიყო. ბუნება გაღვივებულიყო, გამოფხიზლებულიყო. ქალაქსაც კი დატუბოდა ბუნების გაახლება; თბილისის მადამ ჯერ არ იყო გატუსული და უღამბოთ გადაქცეული. ისევ მწვანე ემოსა; ქუჩების ნალიტა და დაჩარული ხეებისთვის სიციხეს ჯერ ფოთლები არ შეებრუცა, მტვრის ჯერ მიმეთ არ დაეტვირთა ისინი. მთავრე კაშკაშებდა. თუმცა შეღამებული იყო, მაგრამ ქუჩებში ისევ ირგოდა ხალხი. საღვთისწაულოთ ეცეათ, რადგან ღღეს მამადეითში ელოცათ. საპყრები თუ დარჩენ შინ, თორემ ვისაც შეეძლო წაეიდა, რომ დაეტებო თვალი ბუნების შეენიერებით, რომელიც მთიდან მოჩანს.

მთაწმინდის მედინის პირში, ჯავუს სახლის წინ შექუჩებულიყო ხალხი და ფანჯრებს შეკუჭებდნენ. სახლიდან საკრავებისა და დარის ხმა გამოისმოდა: ჯავუს დიდი მეგჯლიში ჰქონდა ღღეს. სტუმრები გულთ მზიარულებდნენ: მისპინძლის სოხებეს და გულლიაობას გაეხალისებია ისინი. ახლა კორსიას ამისთანა ხარჯებისა აღარ ეშინოდა, რადგან ფული ნიღვარით მოუღიოდა. ქალითა და სანთლებით განათებულ დარბაზში ცეკვა ვამართათ. მიმით მორთული ქალ-ძალი სიშენიერეში ერთმანეთს ევობრებოდა. რეზიყო მოთავებდა ცეკვას. რუსთველურათ წერ-შეკვერცხილი, ულავუ ფაქიზათ გადაკრეხილი, თმა-ხეჭუჭა „კიანზი“ ქალების გაართობას ცდილობდა. ყურთმაჯებ გადაყრილი ბანოშ ხავერდის მოკლე ახალუხში, პლისის განიერ შარვალში, რომლის ტოტები კახტა წაღებში ჰქონდა ჩატანილი, შექედილი ქამარ-ხანჯლით მორთული, ტანადი რეზიყო ყველას ხიბლავდა თავის ცეკვით. ფხების ისე ცეკვით ნძრევისა და მოხდენილი თამაშობისათვის ეგონებ მარტო ვარჯიშობა არა კმარა, და რწმუნებული ვარ, რომ ამას ნიჭი უნდა, განსაკუთრებით ნიჭი. ფარჩა ხავერდში ჩამჯდარი, თვალმარგალიტით მორთული დისახლისი სურვილებს აღვიძაღლელებდა. იმის შემხედვე კაცაცებს ჰქუა

*) იხ. „კალი“ № 24.

დაბნეოდათ და ეშხით შიგერალები ცოლებს თვალს არიდებდნენ. თავ-მოაშწონენ ჯაგუპ სიამით და სიამაყით ალტაცებაში მოსულიყო, ფრთები შესხმოდა, ვასკლავებს ეთამაშებოდა.

შეწყდა ლეკური. სული მოითქვეს საზანდრებმა. ჩამოატარეს ტაბაკა ხილველ-ტუბილეულებით, მათობ-მარტილებელი სასმელებით. ვაილო კარები და მოლაშაგებულმა ძიძამ სულ ბაბთებით და აბლაბუდესაგით ნაზ არშიებით მორთულ ტანისამოს-სახვევებში შეხვეული ბავში შემოიყვანა, დედა მიეგება ვაჟს, ხელში აიყვანა და ჩაჰკოცნა. სტუმრები გარს შემოიხეივნენ, ანგელოზაგით ყმაწვილს ჰკოცნიდნენ, უაღერსებდნენ, ესაყვარლებოდნენ. პატარას მოწონდა დართული ხალხი, ათვლიერებდა, უცნობადა, ხელმებს აწვიდა. დედა ალტაცებაში მოვიდა, ასწია ყმაწვილი მალა და ჰაერში შეათამაშა გაჩაღებულ ხომლისაკენ. ბავშს ესიამოვნა, კუჭკუჭი დაიწყო. ვახალისებულმა დედამ კიდევ შეაგლო ყმაწვილი. ყმაწვილის შეთამაშების დროს უეცრათ მარჯვენა ხელის თითები სამაჯურის ჯინჯილებში გეგმა, ბავში დეშო; დედამ სტაცა მეორე ხელი, მაგრამ ველარ შეიმაგრა: ბავში თავდაყირა დაეწოხა იატაკს. გაისმა საზარელი კივილი. აიტაცეს პატარა. ძლიერ-და ფეოქაქედა, ქალი ხელმე-გაწვილი გაშეშდა; ღიმილი ტუჩებზე შეჰყინოდა, სახე კი დაჰრანკოდა. ჯაგუპ მოჰკრა თვალი გასისნლიანებულ პატარას, იგრძნო უბედურება, ვადაფრინდა ვეფხეგით და ხანჯალ-ამაწვილი შეწერდა მკვლელთან, მაგრამ მარჯვენა დაუდუნდა, ხანჯალი დაუშვა: გაბეჩავებული სატრუფა დანახა. მაგდას გული შეწყუბებოდა, პირს სისხლი მოდგომოდა; აბრუნებდნენ. ეს ყველა ერთი თვალის დახამამებზე მოხდა, ელვასაგით, სწრაფათ.

XIV.

შავი დღე გაუთენდა სასლომას: ექიმების ცდამ ამოათ ჩაიპრა, ყმაწვილი გათავდა. ცოლ-ქმარი გონს ვერ მოსულიყვენ, ერთმანეთს ერიდებოდნენ, თვალი ვერ გაეწიარებინათ ერთმანეთისთვის.

ქალი ბედავდა, რომ ღიღი უბედურება დაატყდა თავს, რომ ამ უბედურობის მიზეზი თითონ იყო, თითონ ნუშო, ის ნუშო, რომელსაც აჭამდნენ ყველა შენატროდა. ახლა ვინ იცის რამდენი უგებს

ნიშნს, რამდენის გული იღიმება ბოროტ-სიამით. ვინ იცის რა თვალით უყურებენ ახლა იმას.

— ყველას ესმის, რომ უბედური შემთხვევა იყო, მოულოდნელი, მაგრამ ჯიბრით ყველა მე დამგობს, დამკრულავს, მკვლელათ გამომიყვანს, შეილის მკვლელათ... ვიცი, რა ბოროტებიც არიან. ფიქრობდა ქალი და ჯავრით გული უცნესოდა, უნდოდა ამ წუთში კბილით დაეგლოჯა ისინი, ის მკერდები, უბრალო საქმეს საგანგაშოთ რა ხლიან, რწყილს რომ აწყენენ— და აქლემს აშობინებენ, უბედურ შემთხვევას რომ განზრახ ახვიადებენ...

— მაგრამ ეს საცოდაობა განა თითონვე ღიღი და საშინელი არ არის, რაღა ვაზეიადება უნდა! ან როგორ-ღა შეიძლება იმისი ვაზეიადება? ეჭურებულბოდა იღუმალი ხმა და ბოლმა ყელში გეგრინებოდა, სუნთქვას უზუთავდა. უნდოდა ჰყოლიყო ცინზე ნუგუმის მცემელი, უნდოდა ეისმე უბეში დემაღა ტანჯული თავი და ცრემლით ჩამოებნა გულის ჭანგი, მაგრამ გვერდს არაფინა ჰყავდა ისეთი. ცრემლი თვალებზე ამჩნებოდა; ცრემლის ნაშები ცუცხლის ალათ ვადაქცუულიყვენ და გენას უკიდულდნენ ისევ დადაგულ გულს.

გამწარებელი დედა ცდილობდა დეხატა გონებაში თავისი პატარა, მაგრამ ვერ წარმოედგინა მკაფიოთ: არც იმისი სახე ახსოვდა ნათლათ, არც იმისი თვალები და თვალების გამომეტყველება, არც იმისი ხმა; ვერ წარმოედგინა ის ვერც მძინარე, ვერც გამოლიქების დროს, ვერც წოცნაში. კარგათ მყოფი კოწია ნისლით იყო მოკული იმის გონებაში. მამ რა იქნებოდა, როცა ვაიშობა მშობელმა შეილი-ხორციელათ და აღარ ინება მქიდრო კეშირი ჰქონოდა იმასთან, ზნეობით შეგართებლიყო თავის სასხლ-ხორცთან! მარტო ვასართობ საგნათ-ღა მიანდა ის, მშობლის მოვალეობა, რომელიც თუ ერთი მხრით ტანჯავა, მეორე მხრით მხიარულება— ნეტარება, სხვას მიანდა. მაგრამ ნათლათ, საშინლათ ნათლათ იღვენდა დედა თავის შეილს იმ წუთს, როცა ყმაწვილი სისხლში ვაბასრული აიტაცეს იატაკდან და პატარამ ტანჯული თვალები დედისკენ ვადატრიალა, თითქო უსაყვედურებდა, რათ მომისმენო რჩი სიკაცხლეო.

ქალი მოსვენებას ვერსად პოულობდა, სულით იტანჯებოდა, ბრახდებოდა, იტამდის ბოროტებოდა.

რომ პაწაწას მტრულად უყურებდა, იმის გაჩენის დღე-სა წყველიდა, თითქო ვაფრენელი ანგელოზი რამეში უაფილიყო დამნაშავე.

— რომ არ გამოენოდა, მუცელში გამოყალბობდა, ეს უბედურება არ დამემართებოდა! გვიცლებდა გულში გამოწარებული.

ულობივლმა ცხოვრებამ შენათა ქალს თავისი სისხლ-მორჩეული თვალები და თავხარი დასცა.

ჯაგუს ვერ შეეთვისებია ის აზრი, რომ კოწია აღაზა ჰყავდა, რომ იმის პაწაწა გვირგვინს დაეტოვებია ძველანაზე თავისი ბუდე და ზეკას გაფრენილიყო, არა ჯეროდა ეს... ეგონა, აგერ გავეგონებ ყმაწვილის ჭკუჭკუს, აგერ გამოიყვანს ძიძა და მომგვრისო. დავიწყებოდა და ოთახში ფენ აკრეფით შედიოდა, ბავშვს ძილი არ შეუფრთხოვო. გაახსენდებოდა ნამდელი, წარმოუდგებოდა თვალ-წინ გისისხლიანებული პატარა და აღმური აუცილოდა სახეზე, ბრახვები მოეწყოდა, უნებურათ ხელი ხანჯლ ისვენ მიქანდა, ტენ-ამღვრეულს უნდოდა მკვლად გაეგო ამ უბედურების თავხედი მომქმედისათვის; მაგრამ შეხედავდა თავის ნუშოს, თან თითქო გაცოცხლებულს, თან სვედონ ნუშოს, დაინახავდა როგორ დამეჩაებებოდა, როგორ დაჩაგრულიყო ეს თავ მომწონე შეენება — და გული უყვებოდა.

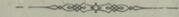
— ამ საწყალისა რა ბრალია? უბედური შემთხვევა იყო, უცაბედად დატრიალდა სკოლაგობა, რა ნაირით იტანჯება! გაფთხოილება უნდა: თუ ესეც დაეკარგე, კაცს რომ წყალში წაიღო ჩუფარდა და ცულიც შედ მიყალბა, ისე მომივა. საწყალი! პირდაპირ ვერ შემოაუხებია... გაიფიქრებდა ჯაგუ და უნდოდა ნუგეში ეცა მფუღლისათვის, უნდოდა მოხევეოდა. მიუხაზოვდებოდა, მაგრამ სატრფოს მგვირგვინით თავის კოწიას მკვლელს დაინახავდა და სააღოცისო სიტყვები პირზე ყვირებოდა, ნუგეშის საცემლოთ მომზადებული გული სიმკაცრით იწებოდა, მოსახევენათ გაშლილი ხელი სამტროთ შეხებას ლამობდა.

იტანჯებოდნ კოლ-ქმარი, სვედა შემოწოლოვდა, სვედის გამქარებელა კი არავინა ჰყავდათ. მაგდა რომ ფეხზე ყოფილიყო, იქნება ცოტათი მაინც დაეშუშნა იმათი წლული, იქნება სხვა რამ საწინასწარის მიექცა იმათი აზრი, იქნება გულის გადასაყოლებელი რამ მოეფიქრა, მაგრამ მაგდას თითონ გა-

ჭირებოდა თავი, თითონ იმას უნდოდა მიხედვად პატრონობა: უკანასკნელ დღეში იყო, ხომ სულ ავთმყოფობდა, ზერა ქვერათ იყო, იმ გაზაფხულზე ძალიან დარია ხელი სენმა; უბედურ შემთხვევას შემდეგ ხომ მთლათ მოწყდა, ლოგინათ ჩავარდა. ექიმმა უთხრა ჯაგუს, სულ რამდენიმე კვირა-ლა ცოცხლებსო. მართლა მალე გადაიცვალა მაგდა და დაზარალებული ქალ-სიძე უფრო დააღონა.

ქ. პარნოვი.

(შემდეგი იქნება)

სახუმარო გასართობი

თათბირი მიუზიკი, პოლასი და იმანიკისი

ქ.კეთის სელაძის რეკონსტრუქციის

მიზომ თქვა, ვიტყვი სიტყვა, ეგვე ჩემი არ დამცდარი, ჩვენ ცოტანი ვართ, სხვები კი ბევრთაგან საომარია; იმათთან ბრძოლა არ ძალგვიძს, არ ვგონებ საცეხარია? თუ სინიღის დევეკითხეთ, სულ დაგვეხმება კარია.

კოლამ თქვა, გეტყვით თათბირსა, თქვენც იტყვით მოსაწონია, ცლა ბედის მონახვერეა, ესეც ხომ გაგიგონია; ასი თუმანი მომეცით, ეითომც რომ არა გექონია!.. ფულების ძალა სხვა არის, ვინ არა დამიწონია.

რკინის ქალამანს ჩაეიცვამ, წავალ, დეიველი დაბასა, ვისაც კენჭი აქვს, ბეს მიეცემ, მოგიტანთ მათგან ამბავსა, სხვა თათბირისა არ ვიცი, ვინ შემეცილოს ამასა! არ შეგისრულოთ, ფუ!.. მითხართ, ნურც მომცემთ ბანკში ალაგსა.

ივანიკამ თქვა: ჰე, კოლა, მოყვასნი არ გიჩივიან: ხელმარჯვეთ ჯოხის მქნეველსა, შენებრსა ვერვის იტყვიან. როს გაევიჭირდეს, დასცებდებ, თმას სისხლინი შეუსერიდინ, შიში შეიქმს გამარჯვებას, მებრძოლნიც ასე ქმნიდინ.

ამას კი გეტყვით თქვენი ესეან, მე გმირთა მეტი
გმირობა!
მე ერთგულება მაკვირვებს, გქონათ ერთი პირობა;
ვიცი, გწადთ მტრისა სიმატეებე, მაგრამ რას იტყვის
ზრდილობა!..
გაეცრუდეთ და დაგვამარცხონ, პარტიამ იწყოს მტი-
რობა.

საერთოთ ასე დასკენეს, კენჭი ვიშოვნათ ხუთასი;
ახლავე კოლა გავგზავნათ, რომ დაურავოს მათ ფასი;
ვინც ახლა გამომადგება, იქნება ჩემი იმა ისი;
მაგრამ ვინ იცის, რას იზამს, იგი წვეული იენისი.

მ—ი.

თბილისის ქალაქის საბჭო

ამით აცხადებს იმ პირთა საყოფადღებოთ, რომ
მელთაღ სურთ იჯარით აიღონ ბეტონის წყლის მი-
ლების გაკეთება: 1) პირველი ნავარნის და ვიწრო
ქუჩებზე (თბილისის მეორე პოლიციის განყოფილ-
ებაში) ძველი არსენალის ქუჩიდან დაწყებული. 2)
გრინბოვლივის ქუჩაზე (თბილისის პირველ პოლიციის
განყოფილებაში) ა. ტურნოვსკის სახლიდან დაწყე-
ბული ნაბერენის ქუჩის (მეტწრე პოლიციის განყო-
ფილებაში) მილთან შეერთებამდის.

ვაჭრობა დანიშნულია 8 იენის დღისით 12
საათზე. ამ ვაჭრობის პირობების შეტყობა შეიძლე-
ბა საბჭოს ტენიკურ (строитель.) განყოფილებაში
ყოველ დღე დღისის ათი საათიდან შუადღის ორ
საათამდე.

(3-2)

წყდაქორ-გამომცემელი ან. თ.-ქუჩუთღისა.

ზ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა

წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგ-
ნის მალაზიაში იყიდება

ბ ი უ ს ტ ე ბ ი

გ ა გ რ ი ე ლ ე პ ი ს ე მ ო ჯ ო ფ ი ს ა

ფასი 1 მან. 40 კაპ.

ღიბეჭდა და იყიდება

წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების გამომცემ
№ 27

ოქროს მოსპარულაბი

მითხრობა ცსოკესი

გადმოცემული

ალენა წარათლის მიერ

ფასი 15 კაპ.

(10-2)

გამოვიდა № 5 „ჯეჯილი“ (მასისა) და დაურვიგდა ხელის მომწერლებს.

კბილის ექიმი

ვ. ი. ქ ი ქ ი ნ ა ძ ე

20 იენისიდან მიიღებს ავთამყოფებს ახალ სადგომში. ნიკოლოზის ქუჩა, ე. საგინა-
შვილის სახლი, № 21, სადაც „ივერიის“ რედაქცია.